

Motion till riksdagen

1989/90:Ub226

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Valmöjligheter på högstadiet

Skolan skall anpassas efter eleven!

I utbildningspolitiken anförs ofta att ett av målen är att skolan skall ge en likvärdig utbildning. Vad som menas med detta preciseras dock inte.

Moderata Samlingspartiet anser att skolan skall ge varje elev möjlighet att utvecklas i enlighet med sina förutsättningar och anlag. Vi anser att målet om likvärdighet innebär att varje elev skall få det stöd som gör att han eller hon kan utvecklas så mycket som möjligt utifrån sina personliga förutsättningar och intressen.

Skolan skall alltså anpassas efter eleven! Det innebär i praktiken att skolan kan utformas olika efter olika elever. Det är elevens behov och förutsättningar som avgör hur skolan skall organiseras! Elever och föräldrar måste ha möjlighet att påverka utbildningen både genom val av skola och genom att välja innehåll.

Socialdemokraterna tycks dock mena att likvärdighet innebär att organisationen skall vara densamma för alla. De hävdar också att eftersom demokrati och jämlikhet är övergripande mål för skolan, skall elevernas skiftande behov tillförsäkras dem inom en enhetlig organisation, d.v.s. genom undervisning i "den allsidigt sammansatta klassen".

Alltför många föräldrar och lärare kan vittna om att effekterna av den sammanhållna undervisningen många gånger blivit vantrivsel, störande uppträdande, skolk, bus och t.o.m. utslagning. Många elever upplever inte att undervisningen är meningsfull för dem eftersom skolan inte förmår anpassa sig efter eleven och ge en undervisning som passar var och en. Trots vackra ord om valfrihet är möjligheterna för eleverna att välja mycket få.

Problemen beror inte på lärarna. De är effekter av övertron på den sammanhållna undervisningen.

Fler valmöjligheter på högstadiet

På högstadiet framträder elevernas skiftande personligheter och förutsättningar allt starkare. Frigörelsen från föräldrar och andra vuxna har börjat. Tonåringen kräver respekt och uppskattning för den egna personligheten. Behovet av att kunna välja studieinriktning efter eget intresse blir därför särskilt stort på högstadiet.

Ökade valmöjligheter på högstadiet kommer att leda till ökad trivsel för eleverna. De kommer att uppleva studierna som mer meningsfulla och får större möjligheter att lyckas. Det blir då lättare för eleverna att också klara det som inte omedelbart känns viktigt och intressant.

I dag kan eleverna genom eget val påverka ca 10 procent av tiden på högstadiet. Den som vill lära sig fler främmande språk än engelska och därför väljer ett s. k. B-språk, har därigenom förbrukat hela sitt valutrymme.

Vi föreslår att utrymmet för tillval skall utökas till att sammanlagt omfatta cirka en fjärdedel av tiden på högstadiet. Timmar till ett ökat tillval tas dels från fria aktiviteter, dels från temastudierna. Vi anser att följande principer skall gälla vid utformningen av högstadiet:

- Varje elev skall ha möjlighet att välja flera alternativ. Tillvalsalternativen skall omfatta både ämnen som är obligatoriska för alla och sådana som inte är obligatoriska. Ämnena skall kunna ges i kurser av olika svårighetsgrad.
- De olika tillvalsalternativen skall anges i läroplanen för att garantera kvaliteten på tillvalen.
- Antalet tillvalstimmar bör gradvis öka ju längre upp i högstadiet eleven når.

Denna tillvalsmodell ger möjlighet till specialisering samtidigt som den ger utrymme för sådant som bör vara gemensamt för alla. Hänsyn till personlig utveckling förenas med behovet av en för alla gemensam kunskapsbas.

För elever med mycket speciella intressen kan det vara svårt att organisera tillräckligt stora grupper för gemensam undervisning. I sådana fall bör det inte vara omöjligt att organisera undervisning i form av handledda självstudier. Därigenom ökar skolans möjligheter att tillgodose ett speciellt intresseval. Detta förutsätter dock givetvis ett synnerligen uttalat intresse för de valda studierna. För vissa elever kan sådana mer självständiga studier vara en värdefull förberedelse för senare studier.

Skolan bör ha ytterligare alternativ om en elev är så skoltrött att tiden i skolan inte längre är meningsfull. I undantagsfall bör eleven kunna påbörja en arbetsplatsförlagd utbildning redan efter årskurs 8. Att tillsammans med vuxna människor utföra ett arbete som ger ett synligt resultat kan ge en elev självförtroende.

Det är dessutom angeläget att skolan har möjlighet att i särskilda fall ordna anpassad studiegång. Om en elev får anpassad studiegång vid en lämpligt vald tidpunkt, kanske han eller hon senare vill återuppta studierna.

Oavsett vilka val eleverna gör, bör för varje elev upprättas en enkel individuell studieplan, som anger målen för undervisningen.

Kompletteringsutbildning efter årskurs 9

Fler tillval på högstadiet medför att det måste finnas möjligheter att korrigera ett val eller förbättra kunskaperna i ett ämne genom en kompletteringsutbildning.

En möjlighet till kompletteringsutbildning bör därför skapas efter årskurs 9 för elever som av olika skäl kan ha behov av en sådan.

Vi föreslår också att krav på förkunskaper skall gälla för de olika gymna-

sielinjerna. Även detta aktualiserar behovet av en möjlighet för eleverna att komplettera sina kunskaper och därmed betygen.

Behovet av kompletteringar och stöd varierar mycket och måste kunna anpassas efter varje elevs behov. Det torde främst gälla komplettering för elev som har för lågt betyg i ett ämne för vilket särskilda krav på förkunskaper gäller eller för den som har för lågt betygsgenomsnitt för samtliga ämnen att komma in på önskad linje.

Även elever som alltför sent upptäcker att de borde ha gjort ett annorlunda tillval på högstadiet torde behöva kompletteringsutbildning.

Ett vidgat uppföljningsansvar

En kompletteringsfortbildning som vi här föreslår bör ingå i ett vidgat kommunalt uppföljningsansvar gällande ungdomar i åldrarna 15–19 år. Förutom ovan angivna behov av komplettering, kan uppföljningsansvaret också innehålla vägledning för elever som inte vet om eller vad de skall läsa i gymnasieskolan samt hjälp till studietrötta elever (sextonåringar eller äldre) att få plats i arbetslivet.

Skolstyrelsen skall liksom nu ha ansvaret för den vidgade uppföljningen. Sjö-konsulenterna skall ha ansvaret för att varje elev som inte kommer in på önskad gymnasielinje får ett individuellt program.

En tidigare skolstart innebär att de flesta elever lämnar grundskolan vid femton års ålder. Samtliga ungdomar bör bli pliktiga att intill fyllda sexton år delta i den verksamhet som bedrivs inom det kommunala uppföljningsansvaret. För de allra flesta kommer detta att innebära att de går i gymnasieskolan. Övriga kommer att få ett individuellt program inom uppföljningsansvarets ram.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ökade valmöjligheter på högstadiet i enlighet med vad i motionen anförts,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheter till kompletteringsutbildning efter årskurs 9,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på förkunskaper för de olika gymnasielinjerna,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om anpassad studiegång,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella studieplaner.

Stockholm den 22 januari 1990

Mot. 1989/90
Uh226

Ann-Cathrine Haglund (m)

Birgitta Rydle (m)

Ulf Melin (m)

Birgit Henriksson (m)

Göran Allmér (m)

Birger Hagård (m)

Hans Dau (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)